

بسم الله الرحمن الرحيم

مدرسه علمیه فاطمه الزهراء (سلام الله علیها)

طرح رشد ۷

الگوپذیری از مضامین دعاهاى انبیاء (علیهم السلام) در

ارتقاءبخشی دعاها در زندگی

(پیمایشی)

مطالعه موردی طلاب مدرسه علمیه فاطمه الزهراء شیرود

استاد راهنما:

محمد نعمتی

اعضای گروه:

۱- زینت عسگری مقدم (دبیر گروه)

۲- لیلا شاهمراد مقدم

۳- معصومه خانجانی

۴- یاسمین سام خانیانی

تاریخ تدوین:

۹۷/۱۱/۵

چکیده:

هدایت و هدایت‌گری مقوله‌ای است که در قرآن جریان دارد. بخشی از این جریان هدایت‌ها از طریق قصص انبیاء و یا از زبان ایشان در قرآن بازگو شده است. از میان صادره‌های کلامی و رفتاری انبیاء و رسولان، دعا‌های ایشان از جهتی جلب توجه می‌کند. تحلیل الگوپذیری از مضامین دعا‌های انبیاء (علیهم‌السلام) در ارتقاءبخشی دعاها در زندگی، رویکردی است که اگر صادره‌های کلامی و رفتاری انبیاء، رسولان و یا دیگر خوبان با این منظر نگریسته شود، حقایق فراوانی را به جویندگان معرفت بهره‌مند می‌سازد. در راستای هدف پژوهش و به علت اهمیت مسأله دعا با واکاوی آیات قرآن که مبتنی بر دعا‌های انبیاء (علیه‌السلام) است، به تحلیل امر دعاکردن در زندگی انبیاء (علیهم‌السلام) پرداخته شده است. در راستای پژوهش می‌توان به عناوینی چون؛ «دعا» و «مناجات»، دعای پیامبران (علیهم‌السلام) و اولیاء الهی اشاره کرد.

کلیدواژه: دعا، انبیاء (علیهم‌السلام)، ارتقاء زندگی، روایات اهل بیت (علیهم‌السلام).

۱- کلیات و مقدمات.....	۳
۱-۱- تبیین و بیان مسأله.....	۳
۲-۱- اهمیت و ضرورت تحقیق.....	۴
۳-۱- اهداف مشخص تحقیق.....	۴
۴-۱- سوالات تحقیق.....	۴
۵-۱- فرضیه‌های تحقیق.....	۴
۶-۱- پیشینه تحقیق.....	۵
۷-۱- روش تحقیق.....	۵
۸-۱- اهداف و دستاوردهای مورد انتظار از تحقیق.....	۵
۲- «دعا» و «مناجات».....	۶
۱-۲- دعا باید برای خدا باشد.....	۷
۲-۲- دعا نوعی عبادت.....	۷
۳-۲- دعا باید خاضعانه باشد.....	۸
۴-۲- دعا همراه با بیم و امید.....	۸
۵-۲- دعا برای عاقبت بخیری.....	۹
۳- دعای پیامبران (علیهم‌السلام).....	۹
۱-۳- دعای حضرت ابراهیم (علیه‌السلام) برای ذریه پاکش.....	۹
۱-۱-۳- دعای حضرت ابراهیم بعد از بازسازی کعبه.....	۱۰
۲-۱-۳- دعای حضرت ابراهیم (علیه‌السلام) برای فرزند آوری.....	۱۱
۲-۳- حضرت زکریا (علیه‌السلام) برای فرزند آوری.....	۱۱
۳-۳- دعای حضرت عیسی (علیه‌السلام) برای درخواست مائده.....	۱۱
۴- دعا برای درخواست حکمت.....	۱۲
۵- دعای آسیه (سلام الله علیها) در لحظه مرگ.....	۱۲
۶- گزارش آماری و تحلیل داده:.....	۱۳
۷- نتیجه تحقیق:.....	۲۵
منابع و مأخذ:.....	۲۶

۱- کلیات و مقدمات

این پژوهش با کلیاتی از قبیل تبیین مسأله تحقیق، اهمیت و ضرورت تحقیق، اهداف مشخص شده، سؤالات تحقیق از قبیل: سؤال اصلی و سؤالات فرعی، فرضیه‌های تحقیق، پیشینه تحقیق، روش تحقیق و اهداف و دست‌آوردهای تحقیق سازماندهی شده است.

۱-۱- تبیین و بیان مسأله

در آموزه‌های دینی عاجزترین مردم، کسانی معرفی شدند که از دعا کردن عاجز باشند. این به عنوان حداقل در مطرح شده است. در زندگی نه تنها بسیار دعا کنیم، بلکه سطح و کیفیت دعا کردن‌هایمان نیز باید ارتقاء یابد. یکی از طریق‌هایی که می‌تواند به ما یاری برساند این است که مضامین دعا‌های انبیاء از قرآن استخراج شود و با یک نظم معقولی این درخواست‌هایی که از خداوند متعال شده، مرتب شود. سپس متناظر با هر یک از این دعاها در زندگی خودمان نیز تأمل کنیم که آیا می‌تواند در زندگی ما جریان داشته باشد یا نه. استخراج این دعاها یک تحقیق کتابخانه‌ای را می‌طلبد که به راحتی قابل دستیابی است، اما بخش اصلی کار که تطبیق آن دعاها در قاموس زندگی امروز هر یک از ما است یک کار میدانی را می‌طلبد، و نیاز است که از قشر فرهیخته همچون طلاب یاری طلبیده شود. تا پیش از این چنین تحقیقی انجام نگرفته است، هر چند در شناسایی دعا‌های انبیاء آثاری به دست رسیده است. مهم‌ترین اهداف در این تحقیق به شرح زیر است: ۱- مروری بر دعا‌های انبیاء و استفاده معرفتی از آن. ۲- خداوند در قرآن همه ما را به این امر دعوت کرده که به هدایت‌های جاری شده بر انبیاء اقتداء کنیم. درخواست‌های انبیاء مبتنی بر هدایت‌های الهی بوده؛ لذا این تحقیق می‌تواند گامی در راستای دعوت الهی مذکور باشد. ۳- سبک زندگی امروز ما دچار رخوت‌ها و اعوجاجاتی شده که بر میزان و نوع دعا‌های ما نیز تأثیر گذاشته است. این تحقیق می‌تواند در راستای اصلاح سبک زندگی اسلامی مورد بهره‌برداری قرار گیرد.

در این تحقیق به الگوپذیری از مضامین دعا‌های انبیاء (علیهم‌السلام) در ارتقاءبخشی دعاها در زندگی پرداخته شده است؛ زیرا عصر حاضر با تمام جاذبه و زیبایی‌هایی که دارد، توانسته انسان آسمانی را به خودش مشغول کرده و او را از توجه به ذکر خدا باز دارد در حالی که بشر برای آرامش و آسایش و قرار گرفتن در صراط‌المستقیم به الگویی کامل مانند انبیاء در همه عرصه‌های زندگی از جمله این امر مهم نیازمند است از آنجایی که انبیاء حقایق الهی را که خود و خاصان امت‌شان می‌فهمیده و مشاهده می‌کردند در قالب دعا و غیره بیان فرمودند تا به غرض نهایی که همانا عبودیت واقعی و معرفت است نایل آیند.

۱-۲- اهمیت و ضرورت تحقیق

ضرورت تحقیق در این نکته نهفته است که در آموزه‌های دینی عاجزترین مردم کسانی معرفی شدند که از دعا کردن عاجز باشند. ما در زندگی باید سطح و کیفیت دعا کردن‌هایمان ارتقاء یابد. از این رو، با الگوبرداری از مضامین دعا‌های انبیاء (علیهم‌السلام) می‌توانیم به این مهم برسیم و آن را سرلوحه خود قرار دهیم. زیرا آدمی در فراز و نشیب زندگی و حادثه‌های تلخ و شیرین با هیچ وسیله به غیر از یاد خدا نمی‌تواند به آرامش و زندگی مطلوب برسد برای اینکه سبک و شیوه درست در زندگی پایه‌ریزی کنیم. اطاعت از کاتولوگ و راهنمایی انبیاء الهی امری ضروری در این زمینه می‌باشد.

۱-۳- اهداف مشخص تحقیق

انگیزه و هدف از این تحقیق این بوده که با الگوبرداری صحیح از سبک زندگی ائمه (علیهم‌السلام)، به خصوص مضامین دعا‌های انبیاء (علیهم‌السلام)، کیفیت دعا کردن‌هایمان را ارتقاء داد، زیرا سبک زندگی امروز دچار رخوت‌هایی شده که بر میزان و نوع دعا‌های ما تأثیر گذاشته و همین‌طور خداوند در قرآن همه ما را به این امر دعوت کرده همان‌طور که در حدیث قدسی خداوند به حضرت موسی فرمود: هر چه بدان محتاج هستی از من بخواه، حتی علف گوسفندان خود را، و نمک خمیر خود را. به بنی اسرائیل بگو حتی نمک طعام خود را از من بخواهند. با دقت در این حدیث متوجه می‌شویم که خداوند می‌خواهد ما به انبیاء (علیهم‌السلام) اقتداء کنیم، چون درخواست‌های انبیاء جز هدایت الهی و قرار گرفتن در صراط مستقیم نیست.

۱-۴- سوالات تحقیق

سؤال اصلی:

چگونه می‌توان با الگوپذیری از مضامین دعا‌های انبیاء (علیهم‌السلام)، در ارتقاءبخشی دعاها در زندگی بهره جست؟

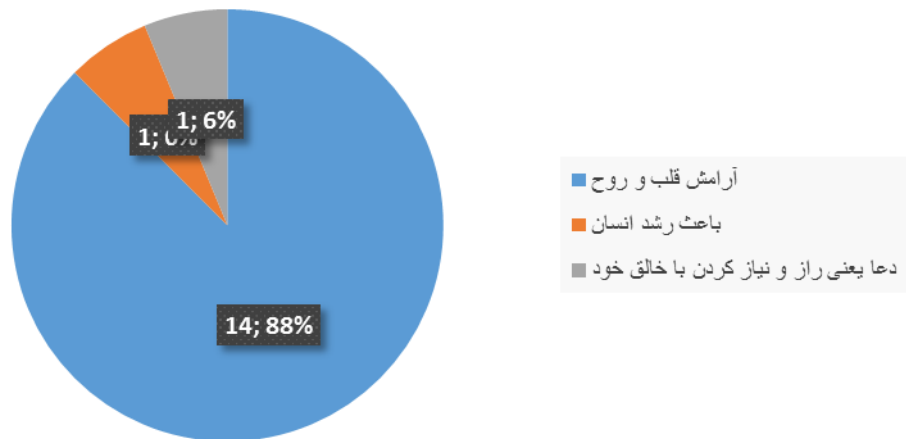
سوالات فرعی:

- چگونه می‌توانیم در زندگی خود آثار دعا را احساس کنیم؟
- چگونه می‌توان از دعا‌های انبیاء به معرفت رسید؟
- آیا مضامین دعا‌های انبیاء می‌تواند باعث ارتقای سبک دعایی ما باشد؟

۱-۵- فرضیه‌های تحقیق

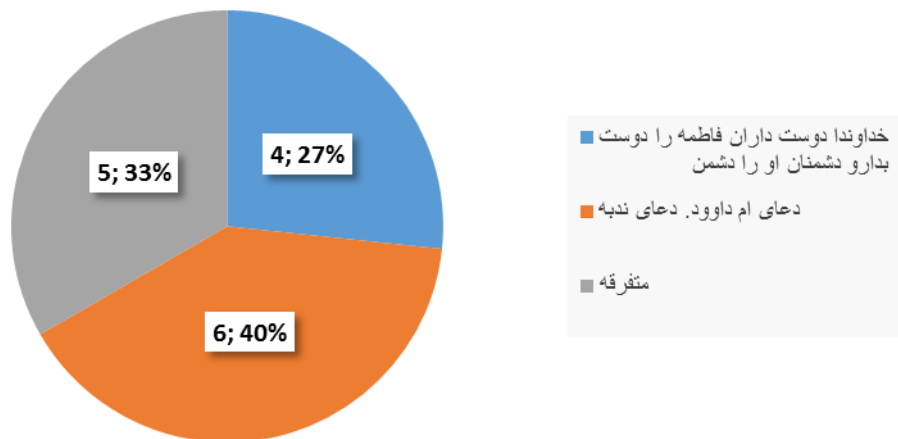
مطالب اخلاقی موجود در دعاها و انبیاء با بیانات اخلاق الهی و سنت در تطابق کامل است. آموزه‌های انبیاء (علیهم‌السلام) تماماً مسائل فرهنگی و تربیتی و همه‌جانبه ابعاد زندگی بشر را در برمی‌گیرد و بر اساس درایت و هوشمندی و آینده‌نگری بوده است.

جواب سوال ۱۸

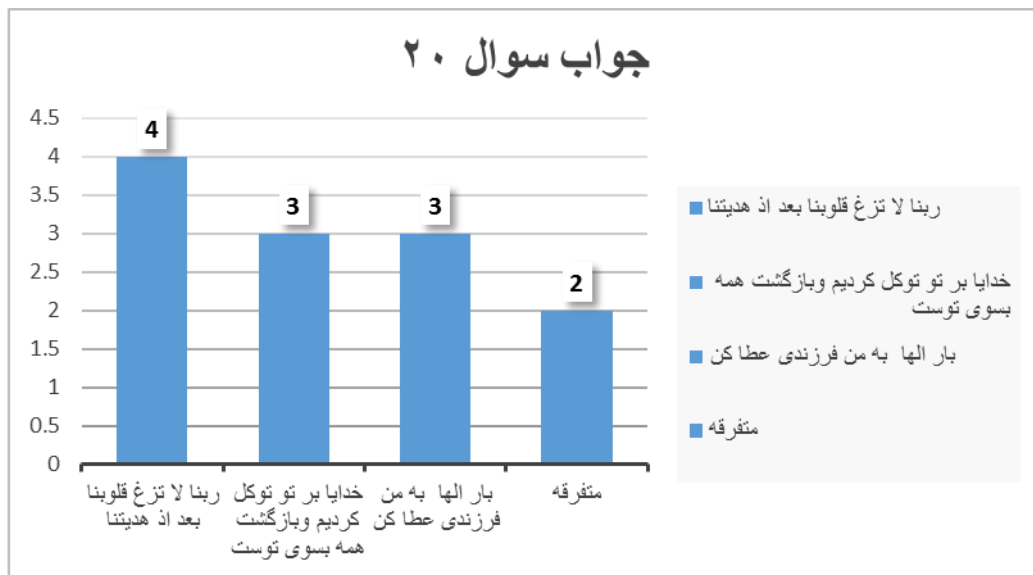

۱۹- کدام دعای انبیاء شادی و امیدواری را به شما منتقل می‌کند؟

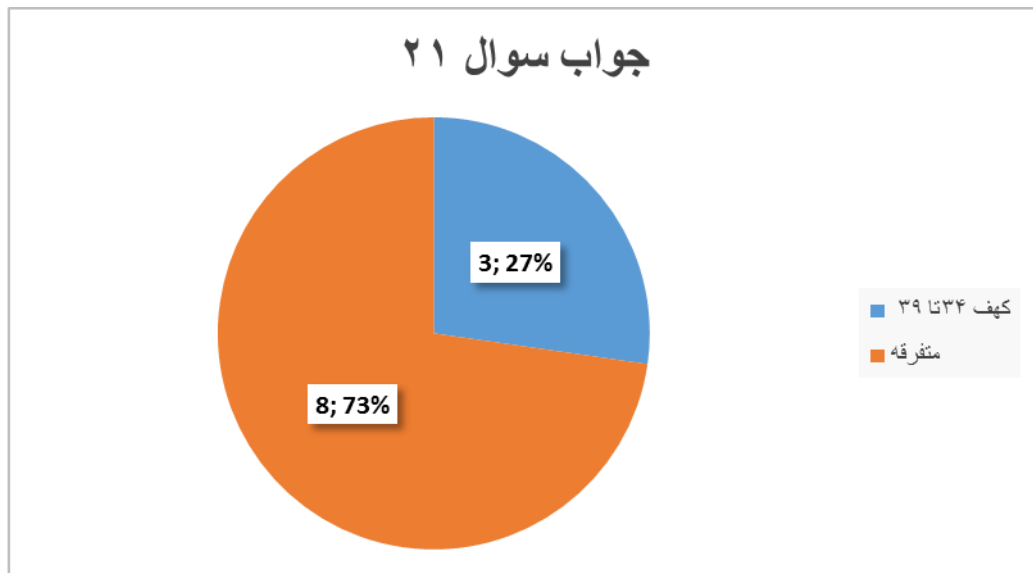
جواب سوال ۱۹

۲۰- چه دعاهایی از حضرت ابراهیم (علیه السلام) سراغ دارید؟

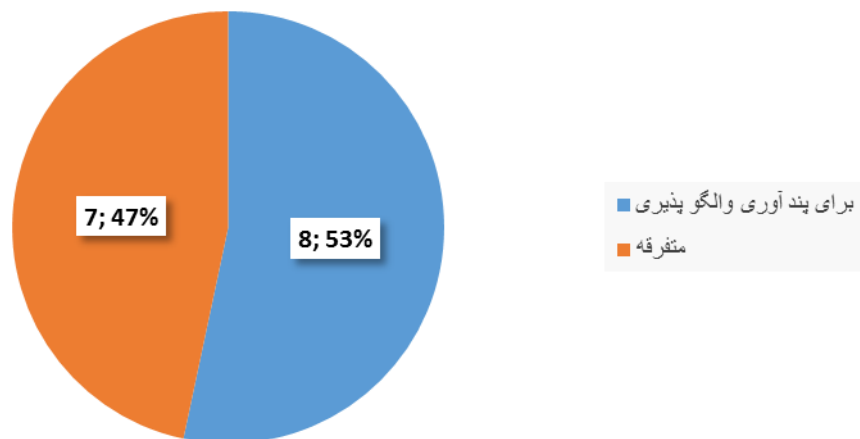

۲۱- کدام دعای انبیاء را در تربیت فرزندان سراغ دارید؟

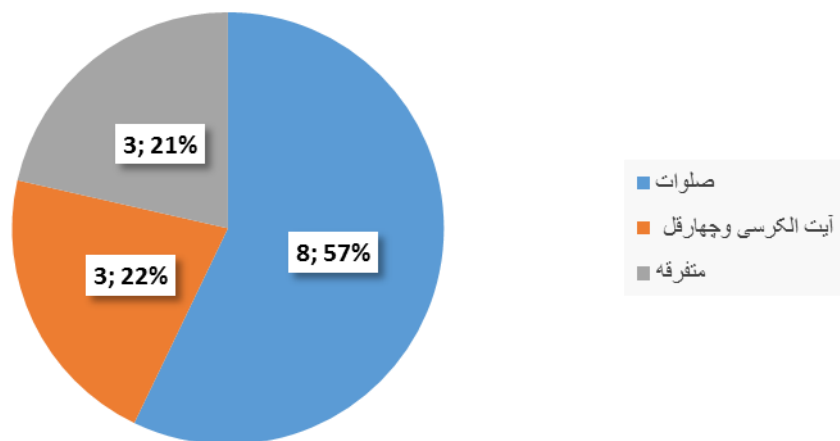
۲۲- به نظر شما چرا خداوند دعای انبیاء را در قرآن ذکر کرده است؟

جواب سوال ۲۲

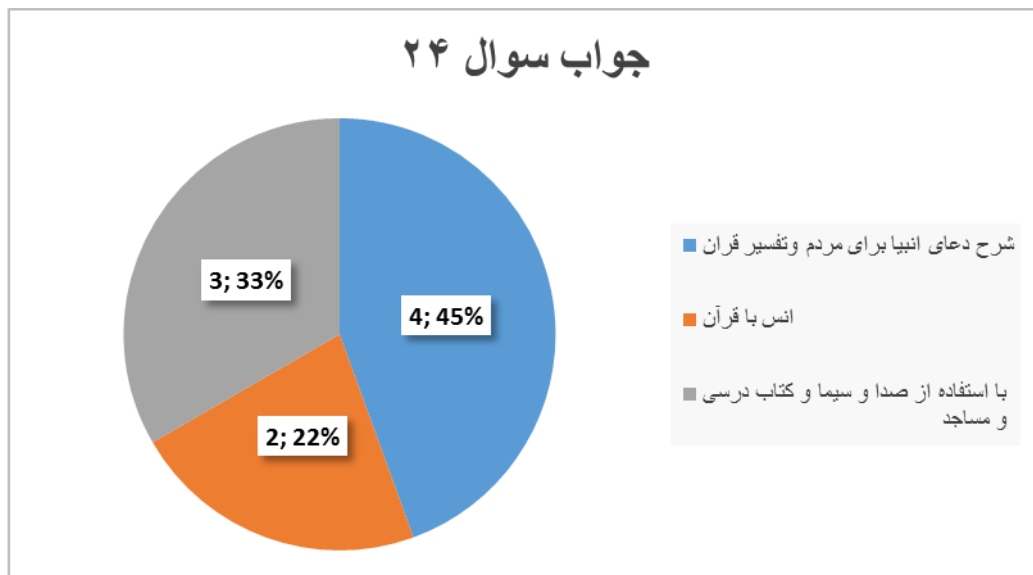

۲۳- برای گشایش در امور چه دعاهایی از انبیاء سراغ دارید؟

جواب سوال ۲۳

۲۴- چه پیشنهادی دارید که خودمان و جامعه‌مان از دعاهای انبیاء (علیهم‌السلام) الگو بگیریم؟

۷- نتیجه تحقیق:

با داده‌های آماری و تحلیل داده‌ها نتایجی به دست می‌آید؛ از جمله اینکه:

- ۱- مردمان با دعا و مناجات مأنوس هستند، منتها تبیین روشنی از جایگاه دعا ندارند؛ از طرفی با این بحث که چرا دقیقاً آنچه را درخواست کردند مستجاب نشده تبیینی ندارند.
- ۲- فضای عمومی جامعه به گونه‌ای نیست که حس و حال دعا در انسان استمرار داشته باشد، مگر در امکان مقدسه و حرم‌های مطهر، و نیز در اوقات خاص.
- ۳- مردمان تصویر روشنی از حقایق جاری در سیر تربیتی انبیاء و رسولان ندارند، و به تبع، با دعاها و مناجات‌های ایشان که در قرآن آمده، شناخت ندارند.
- ۴- علی‌رغم ظرفیت‌های بالایی که رسانه‌های عمومی در خود دارند، در این مسیر بهره لازم گرفته نمی‌شود.
- ۵- انگیزه مردمان در پذیرش الگو از دعا‌های انبیاء بسیار فراوان است.

منابع و مآخذ:

*: قرآن کریم

۱. بی‌نا، پایان‌نامه «آموزه‌های تربیتی ادعیه پیامبران در قرآن»؛ استاد راهنما: دکتر محمدرضا حاجی اسماعیلی؛ استاد مشاور: دکتر محسن صمدانیان؛ کارشناسی ارشد، رشته فقه و الهیات، دانشگاه اصفهان.
۲. زرسازان، عاطفه؛ مقاله «آداب دعا در نیایش‌های انبیاء»؛ نشریه بینات، شماره ۵۵، ۸۷/۳/۲۲.
۳. سالارزایی، امیر حمزه؛ مقاله «بررسی دعا از منظر کلام خدا»؛ مجله: پژوهش‌نامه معارف قرآنی، دانشگاه علامه طباطبائی، دوره ۳، شماره ۱۰، پاییز ۹۱.
۴. شیخ حرعاملی، محمد بن حسن، وسائل الشیعه، قم، مؤسسه آل‌البیت (علیهم‌السلام)، ۱۴۰۹ق.
۵. طالب‌تاش، عبدالحمید؛ مقاله «دعا در سیره پیامبران و اهل‌بیت (علیهم‌السلام)»؛ مجله: گلستان قرآن، پاییز ۱۳۸۳.
۶. العروسی الحویزی، عبد علی بن جمعه، تفسیر «نور الثقلین»، قم: نشر اسماعیلیان، ۱۴۱۵ق.
۷. قادری، زینب؛ پایان‌نامه «جلوه‌های ادب انبیاء (علیهم‌السلام) در ادعیه قرآن کریم»؛ استاد راهنما: فیروزه کرمی، استاد مشاور: مهین شریفی اصفهانی، دانشگاه پیام نور استان تهران، مرکز پیام نور تهران جنوب، ۱۳۹۷.
۸. کلینی، محمد بن یعقوب، الکافی، تهران، دارالکتب الاسلامیه، ۱۴۰۷ق.